

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА**

ІНСТИТУТ ФІЛОЛОГІЇ

Кафедра слов'янської філології

**ПРОГРАМА ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ З БІЛОРУСЬКОЇ
МОВИ І ЛІТЕРАТУРИ ДЛЯ ВСТУПНИКІВ НА НАВЧАННЯ ЗА ОС
"МАГІСТР" ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ
"СХІДНОСЛОВ'ЯНСЬКА ФІЛОЛОГІЯ ТА АНГЛІЙСЬКА МОВА:
ТЕОРЕТИЧНІ І ПРИКЛАДНІ СТУДІЇ"**

Київ – 2017

Іспит за фахом як форма вступного випробування для навчання за освітньо-кваліфікаційними рівнями "Магістр" спеціальності «Східнослов'янська (білоруська та українська) філологія та англійська мова: теоретичні і прикладні студії» відбувається відповідно до "Правил прийому до Київського національного університету імені Тараса Шевченка на 2017/2018 навчальний рік" і має форму індивідуального екзаменування вступника на відповідний рівень навчання членами атестаційної комісії з фаху.

Іспит передбачає виконання тестових завдань, спрямованих на перевірку знань та на вміння практично застосовувати набуті знання з фаху. Програма вступних випробувань охоплює матеріал дисциплін, що включені до навчального плану підготовки фахівців за освітньо-кваліфікаційним рівнем "Бакалавр".

I. БІЛОРУСЬКА МОВА І ЛІТЕРАТУРА

1. Сучасна білоруська мова

ФАНЕТЫКА, ФАНАЛОГІЯ, АРФАЭПІЯ

Прадмет фанетыкі. Гук як найменшая адзінка мовы. Фанетычная сістэма беларускай мовы. Галосныя і зычныя гукі. Класіфікацыя галосных гукаў. Пазіцыйныя змены галосных. Чаргаванні галосных. Класіфікацыя зычных. Пазіцыйныя змены зычных. Пазіцыйныя чаргаванні зычных (звонкіх і глухіх, свісцячых і шыпячых, цвёрдых і мяккіх). Дзеканне і цеканне. Гістарычныя чаргаванні зычных. Прыстаўныя галосныя і зычныя. Склад. Складападзел. Тыпы складоў у беларускай мове. Фаналогія. Паняцце фанемы, моцныя (незалежныя) і слабыя (залежныя) пазіцыі фанем. Націск. Асаблівасці беларускага націску. Націск як сродак размежавання слоў і формаў слоў. Словы з рухомым і нерухомым націскам. Фанетычная транскрыпцыя. Арфаэпія – сукупнасць нормаў літаратурнага вымаўлення. Арфаэпічныя нормы сучаснай беларускай літаратурнай мовы. Вымаўленне галосных. Вымаўленне зычных і спалучэнняў зычных. Прычыны адхіленняў ад нормаў беларускага літаратурнага вымаўлення.

ГРАФІКА І АРФАГРАФІЯ

Змест і задачы графікі. Алфавіт. Абзначэнне на пісьме галосных і зычных гукаў. Складовы і гукавы прынцыпы беларускай графікі. З гісторыі беларускай графікі. Арфаграфія. Змест і задачы арфаграфіі, яе сувязь з графікай. Фанетычны і марфалагічны прынцыпы беларускай арфаграфіі. Напісанні, заснаваныя на фанетычным і марфалагічным прынцыпах. Традыцыйныя і дыферэнцыяльныя напісанні ў сучаснай беларускай мове.

Напісанне слоў разам, праз злучок і асобна. Правілы ўжывання вялікай літары. Гісторыя беларускай арфаграфіі. Змены і спрашчэнні беларускага правапісу ў 1933 годзе. Удасканаленне і частковыя змены беларускага правапісу ў 1957 годзе. «Правілы беларускай арфаграфіі і пунктуацыі» (1959). «Правілы беларускай арфаграфіі і пунктуацыі» (2008).

ЛЕКСІКАЛОГІЯ І ФРАЗЕАЛОГІЯ

Лексікалогія – раздзел навукі пра мову. Слова як адзінка мовы. Лексічнае і граматычнае значэнні слова, тыпы лексічных значэнняў слова. Многазначнасць слова і шляхі яе развіцця. Метафара. Метанімія. Сінекдаха. Амонімы, тыпы амонімаў. Шляхі ўзнікнення амонімаў. Стылістычнае выкарыстанне амонімаў. Паронімы. Сінонімы, іх тыпы. Стылістычная роля сінонімаў. Антонімы, выкарыстанне іх у мове. Лексіка сучаснай беларускай мовы паводле паходжання. Спрадвечнабеларуская лексіка і яе гістарычныя пласты: агульнаславянскія, усходнеславянскія і ўласнабеларускія словы; запазычаныя словы ў беларускай мове; прыметы запазычаных слоў, іх асваенне. Лексіка беларускай мовы паводле сферы яе ўжывання. Агульнаўжывальная лексіка і лексіка абмежаванага ўжывання. Дыялектная, спецыяльная (тэрміналагічная і прафесійная), жаргонная лексіка. Актыўная і пасіўная лексіка (устарэлыя словы, неалагізмы). Стылістычная афарбаванасць лексічных сродкаў мовы. Лексіка навуковага, афіцыйна-дзелавога, публіцыстычнага стыляў. Гутарковая лексіка. Фразеалагізм і яго сутнасць. Вузкае і шырокае разуменне фразеалогіі. Парэміі. Многазначнасць і аманімічнасць, сінанімічнасць і антанімічнасць фразеалагізмаў. Фразеалагізмы па структуры, па суадноснасці з часцінамі мовы. Лексікаграфія і фразеаграфія. Беларуская лексікаграфія. Прадмет лексікаграфіі. Тыпы слоўнікаў. Будова слоўнікавага артыкула ў энцыклапедычных і філалагічных слоўніках. Сістэма граматычных і стылістычных памет. З гісторыі беларускай лексікаграфіі. Лексікаграфічная праца Л. Зізанія, П. Бярынды, І. Насовіча, Я. Ціхінскага і інш. «Словарь белорусского наречия» І. Насовіча (1870). Лексікаграфічная праца ў 20-30-я гады ХХ ст. Слоўнікі сучаснай беларускай мовы: аднамоўныя, двухмоўныя; тлумачальныя, перакладныя, этымалагічныя, дыялектныя, тэрміналагічныя, слоўнікі беларускай мовы для школ, слоўнікі сінонімаў, паронімаў і інш. Беларускія фразеалагічныя даведнікі дакастрычніцкага перыяду (Я. Чачота, І. Насовіча, М. Федароўскага і інш.) і савецкага перыяду (Ф. Янкоўскага, Я. Рапановіча, Е. Мяцельскай і Я. Камароўскага, Г. Юрчанкі і інш.). «Фразеалагічны слоўнік» І. Я. Лепешава.

МАРФАЛОГІЯ

Марфалогія як раздзел граматыкі.

Назоўнік. Назоўнік як часціна мовы. Значэнне, марфалагічныя прыметы і сінтаксічная роля. Лексіка-семантычныя групы назоўнікаў.

Лексіка-граматычныя групы назоўнікаў: назоўнікі канкрэтныя і абстрактныя, уласныя і агульныя, адушаўленыя і неадушаўленыя, зборныя, рэчыўныя. Граматычныя катэгорыі назоўнікаў: род, лік, склон. Сістэма скланення назоўнікаў у сучаснай беларускай мове. Тыпы скланення назоўнікаў. Словаўтварэнне назоўнікаў. Прэфіксальны, суфіксальны, прэфіксальна-суфіксальны, бязафіксны спосабы. Прадукцыйныя і непрадукцыйныя афіксы назоўнікаў. Утварэнне складаных і складанаскарочаных назоўнікаў (абрэвіатур). Пераход слоў іншых часцін мовы ў назоўнікі (субстантывацыя).

Прыметнік. Прыметнік як часціна мовы. Значэнне, марфалагічныя прыметы і сінтаксічная роля. Залежнасць роду, ліку і склону прыметнікаў ад назоўнікаў. Лексіка-граматычныя разрады прыметнікаў. Поўныя і кароткія формы прыметнікаў у сучаснай беларускай мове. Ужыванне сцягнутых формаў прыметнікаў. Скланенне прыметнікаў. Ступені параўнання прыметнікаў. Простыя (сінтэтычныя) і складаныя (аналітычныя) формы вышэйшай і найвышэйшай ступеней параўнання. Суплетыўныя формы вышэйшай ступені параўнання прыметнікаў. Формы прыметнікаў са значэннем суб'ектыўнай ацэнкі меры і якасці. Утварэнне прыметнікаў. Працэс ад'ектывацыі.

Лічэбнік. Лічэбнік як часціна мовы. Значэнне. Марфалагічныя прыметы і сінтаксічная роля. Колькасныя, зборныя і парадкавыя лічэбнікі. Простыя, складаныя і састаўныя лічэбнікі. Асаблівасці сінтаксічнай сувязі лічэбнікаў з назоўнікамі. Скланенне лічэбнікаў. Пераход лічэбнікаў у іншыя часціны мовы. Няпэўна-колькасныя словы.

Займеннік. Займеннік як часціна мовы. Значэнне, марфалагічныя прыметы і сінтаксічная роля. Суадноснасць займеннікаў з іншымі часцінамі мовы. Разрады займеннікаў. Лексіка-граматычная характарыстыка займеннікаў розных разрадаў. Скланенне займеннікаў. Пераход слоў іншых часцін мовы ў займеннікі і наадварот.

Дзеяслоў. Дзеяслоў як часціна мовы. Значэнне дзеяслова. Граматычныя катэгорыі дзеяслова. Спрагальныя і неспрагальныя формы. Сінтаксічная роля дзеясловаў. Інфінітыў. Граматычныя катэгорыі, уласцівыя інфінітыву. Сінтаксічная роля інфінітыва. Асновы дзеяслова. Пераходныя і непераходныя дзеясловы. Зваротныя дзеясловы. Катэгорыя стану дзеясловаў. Пытанне пра станы дзеясловаў у лінгвістычнай літаратуры. Дзеясловы незалежнага стану. Дзеясловы залежнага стану. Катэгорыя трывання дзеяслова. Спосабы ўтварэння трыванняў. Дзеясловы са значэннем абодвух трыванняў. Няпарныя дзеясловы. Асаблівасці ўтварэння трывання ў дзеясловах руху. Катэгорыя ладу дзеяслова. Значэнне формаў ладу. Формы ўмоўнага ладу. Загадны лад дзеясловаў, формы загаднага ладу. Ужыванне формаў аднаго ладу са значэннем іншых ладоў. Катэгорыя часу дзеяслова. Сістэма часоў. Цяперашні час. Ужыванне формы цяперашняга часу са значэннем іншых часоў. Прошлы час. Простая і складаная форма прошлага часу. Ужыванне формы прошлага часу са значэннем іншых часоў і наадварот. Будучы час. Ужыванне формы будучага часу са значэннем іншых часоў і адваротныя выпадкі. Катэгорыя асобы дзеяслова. Формы асобы, іх значэнне і

ўжыванне. Безасабовыя дзеясловы, іх семантычныя і граматычныя асаблівасці. Спражэнне дзеясловаў. Катэгорыі роду і ліку дзеясловаў.

Дзеепрыметнік як форма дзеяслова. Дзеяслоўныя прыметы дзеепрыметнікаў (катэгорыя стану, трывання, часу; дзеяслоўнае кіраванне назоўнікамі; утварэнне дзеепрыметнікаў ад дзеяслоўных асноў). Адзнакі прыметніка (род, лік, склон, сінтаксічная роля). Поўныя і кароткія дзеепрыметнікі. Утварэнне дзеепрыметнікаў незалежнага і залежнага стану. Асаблівасці ўжывання дзеепрыметнікаў у беларускай мове.

Дзеепрыслоўе як форма дзеяслова. Дзеяслоўныя прыметы дзеепрыслоўя (катэгорыя трывання, стану; зваротная форма; дзеяслоўнае кіраванне назоўнікамі; утварэнне дзеепрыслоўяў ад дзеяслоўных асноў). Прыметы прыслоўя (нязменнасць, прымыканне да дзеяслова, сінтаксічная роля). Адноснае абазначэнне часу дзеепрыслоўямі. Утварэнне дзеепрыслоўяў незакончанага і закончанага трыванняў. Ужыванне дзеепрыслоўяў.

Прыслоўе. Значэнне, марфалагічныя прыметы і сінтаксічная роля. Разрады прыслоўяў паводле значэння. Утварэнне прыслоўяў ад розных часцін мовы. Ступені параўнання якасных прыслоўяў. Формы суб'ектыўнай ацэнкі якасных прыслоўяў. Пераход слоў іншых часцін мовы ў прыслоўі. Безасабова-прэдыкатыўныя словы (словы катэгорыі стану). Значэнне, марфалагічныя прыметы і сінтаксічная роля. Пытанне пра безасабова-прэдыкатыўныя словы ў лінгвістычнай літаратуры.

Прыназоўнік. Невытворныя і вытворныя прыназоўнікі. Асноўныя значэнні прыназоўнікаў. Ужыванне прыназоўнікаў з рознымі склонамі.

Злучнік. Разрады злучнікаў паводле паходжання, саставу, ужывання. Злучальныя злучнікі і іх групы. Падпарадкавальныя злучнікі і іх групы. Далучальныя злучнікі. Паясняльныя злучнікі. Адрозненне злучнікаў ад злучальных (адносных) слоў – займеннікаў і прыслоўяў.

Часціцы. Разрады часціц: часціцы, якія выражаюць розныя сэнсавыя адценні; мадальныя і мадальна-валявыя часціцы; эмацыянальна-экспрэсіўныя часціцы. Выклічнікі. Разрады выклічнікаў. Гукапераймальныя словы, іх адрозненне ад выклічнікаў.

МАРФЕМНАЯ СТРУКТУРА СЛОВА СЛОВАЎТВАРЭННЕ

Марфемная структура слова. Тыпы марфем. Аснова слова і яе тыпы: невытворная і вытворная аснова, суплетыўныя асновы. Канчатак. Корань слова. Фанетычныя разнавіднасці (варыянты) кораня. Свабодныя і звязаныя карані. Афіксы. Прыстаўка (прэфікс) і суфікс. Варыянты прыставак і суфіксаў. Словаўтваральныя і формаўтваральныя прыстаўкі і суфіксы. Афіксоіды (прэфіксоіды, суфіксоіды). Постфікс. Інтэрфікс. Конфікс. Змены ў марфемнай структуры слова: апрошчанне, перараскладанне, ускладненне. Прычыны змяненняў у будове слова. Марфемны, этымалагічны і словаўтваральны аналіз структуры слова. Словаўтварэнне. Словаўтваральная мадэль, словаўтваральны тып, словаўтваральнае гняздо. Утваральная аснова

(база) і словаўтваральныя сродкі (фарманты). Тыпы і спосабы словаўтварэння: марфалагічнае, марфалагічна-сінтаксічнае, семантычнае, лексічна-сінтаксічнае. Роля словаўтварэння ва ўзбагачэнні лексікі беларускай мовы.

СІНТАКСІС

Сінтаксіс як раздзел граматыкі, яго прадмет і задачы.

Словазлучэнне і сказ – асноўныя аб’екты сінтаксісу. Словазлучэнне як сэнсава-граматычнае аб’яднанне самастойных слоў, падпарадкаванае сказу. Класіфікацыя словазлучэнняў паводле асноўнага слова (іменнае, дзеяслоўнае, прыслоўнае) і залежнага (субстантыўнае з залежным назоўнікам, займеннікам, лічэбнікам і г. д.). Сувязь слоў у словазлучэнні (дапасаванне, кіраванне, прымыканне, замыканне). Сродкі выражэння гэтай сувязі.

Сказ. Асноўныя адзнакі сказа: прэдыкатыўнасць, мадальнасць і інтанацыйная завершанасць. Сцвярдзальныя і адмоўныя сказы. Апавядальныя, пабудзальныя і пыталыныя сказы. Клічныя сказы. Слова-сказы. Разгорнутыя (развітыя) і неразгорнутыя (неразвітыя) сказы. Аднасастаўныя і двухсастаўныя, простыя і складаныя сказы.

Просты сказ. Дзейнік і яго выражэнне. Выказнік. Тыпы выказніка: просты дзеяслоўны; састаўны дзеяслоўны і іменны; ускладнены выказнік. Віды звязкі ў выказніку. Сувязь выказніка з дзейнікам. Дапаўненне і яго віды: прамое і ўскоснае; прыіменнае, прыдзеяслоўнае і прыадвербіяльнае. Выражэнне дапаўнення рознымі часцінамі мовы і іх спалучэннямі. Азначэнне і яго віды. Выражэнне азначэнняў. Прыдатак як асобны від азначэння. Размежаванне прыдатка і адзіночнага паясняльнага назоўніка. Акалічнасці, спосабы іх выражэння. Размежаванне даданых членаў сказа. Парадак слоў у сказе. Сказы з аднароднымі членамі. Выражэнне аднародных членаў сказа. Абагульняльныя словы пры аднародных членах сказа. Аднародныя і неаднародныя азначэнні, іх адрозненне. Сказы з адасобленымі членамі. Паняцце адасаблення. Умовы адасаблення. Адасобленыя азначэнні; адасобленыя прыдаткі. Адасобленыя дапаўненні. Адасобленыя акалічнасці. Адасабленне ўдакладняльных членаў сказа.

Аднасастаўныя сказы і іх віды. Пэўна-асабовыя, няпэўна-асабовыя і абагульнена-асабовыя сказы. Безасабовыя і інфінітыўныя сказы. Намінатыўныя сказы, адрозненне іх ад няпоўных сказаў. Вакатыўныя і генітыўныя сказы. Сказы з пабочнымі і ўстаўнымі канструкцыямі, адрозненне паміж імі. Знакі прыпынку пры пабочных і ўстаўных канструкцыях. Зваротак. Выражэнне зваротка і яго месца ў сказе. Інтанацыйнае выдзяленне зваротка.

Складаны сказ. Сродкі сувязі частак у складаным сказе. Тыпы складаных сказаў: складаназлучаны, складаназалежны, бязлучнікавы і складаны сказ з рознымі відамі сувязі. Складаназлучаны сказ. Сувязь частак у складаназлучаным сказе пры дапамозе злучальных злучнікаў (спалучальных, пералічальна-размеркавальных, супраціўных). Выражэнне

розных сэнсавых адносін паміж часткамі складаназлучанага сказа. Складаназалежны сказ. Сродкі сувязі даданай часткі з галоўнаю. Роля ўказальных слоў (займеннікаў і прыслоўяў) у складзе галоўных частак. Размежаванне злучнікаў і злучальных (адносных) слоў. Тыпы даданых частак: даданыя дзейнікавыя, выказнікавыя, дапаўняльныя, азначальныя, даданыя акалічнасныя – месца, часу, умовы, прычыны, спосабу дзеяння, меры і ступені, выніку, мэты, уступкі, даданыя параўнальныя, супастаўляльныя, даданыя далучальныя. Складаназалежныя сказы з некалькімі даданымі. Сузалежнае і паслядоўнае падпарадкаванне. Бяззлучнікавы складаны сказ. Роля інтанацыі як асноўнага сродку сувязі яго частак. Суадноснасць складаных беззлучніковых сказаў з адпаведнымі складаназлучанымі і складаназалежнымі сказамі. Тыпы беззлучніковых складаных сказаў. Знакі прыпынку паміж часткамі беззлучніковых сказаў. Складаныя сказы з рознымі відамі сувязі. Сувязь частак у сказах гэтага тыпу. Разнавіднасці такіх сказаў.

Складанае сінтаксічнае цэлае (звышфразовае адзінства). Абзац як сродак арганізацыі тэксту. Простая, ускосная і няўласна-простая мова. Простая мова як двухчленная канструкцыя. Структура аўтарскага сказа і чужой мовы, сродкі сувязі гэтых частак.

Пунктуацыя і яе асновы. Пунктуацыя як сродак афармлення пісьмовай мовы. Віды знакаў прыпынку і іх характарыстыка. Спалучэнне знакаў прыпынку.

БІБЛІЯГРАФІЯ

1. Беларуская граматыка: У 2 ч. Мн., 1985.
2. Беларуская мова. Фанетыка. Арфаэпія. Графіка. Арфаграфія. Лексікалогія. Лексікаграфія. Фразеалогія. Марфемная будова слова. Словаўтварэнне. Марфалогія. Сінтаксіс. Пунктуацыя. Мн., 1994.
3. Беларуская мова: хрэстаматыя / аўт.-склад. З.І. Бадзевіч і інш. Мн., 2005.
4. Беларуская мова: Энцыклапедыя / Пад рэд. А.Я. Міхневіча. Мн., 1994.
5. Бурак Л.І. Сучасная беларуская мова. Сінтаксіс. Пунктуацыя. Мн., 1987.
6. Выгонная Л.Ц. Інтанацыя. Націск. Арфаэпія. Мн., 1991.
7. Зборнік тэкстаў для лінгвістычнага аналізу: для студэнтаў філал. фак. / аўт.-склад.: З.І. Бадзевіч [і інш.]. Мн., 2005.
8. Камароўскі Я.М., Красней В.П., Лазоўскі У.М., Сямешка Л.І., Шчарбакова І.М. Сучасная беларуская мова. Уводзіны. Фанетыка. Фаналогія. Арфаэпія. Графіка. Арфаграфія. Лексікалогія. Лексікаграфія. Фразеалогія. Фразеаграфія. 2-е выд. Мн., 1995.
9. Камароўскі Я.М., Сямешка Л.І. Сучасная беларуская мова: Фанетыка і фаналогія. Арфаэпія. Графіка. Арфаграфія. Мн., 1985.

10. Кароткая граматыка беларускай мовы. Фаналогія. Марфаналогія. Марфалогія. Ч. 1. Мн., 2007.
11. Кароткая граматыка беларускай мовы. Сінтаксіс. Ч. 2. Мн., 2009.
12. Ключаў Г.Н. Асновы і нормы сучаснай беларускай пунктуацыі. Гродна, 1993.
13. Крывіцкі А.А., Падлужны А. І. Фанетыка беларускай мовы. Мн., 1984.
14. Лексікалогія сучаснай беларускай мовы / Пад рэд. А.Я.Баханькова. Мн., 1994.
15. Лепешаў І.Я. Фразеалогія сучаснай беларускай мовы. Мн., 1998.
16. Лукашанец А.А. Словаўтварэнне і граматыка. Мн., 2001.
17. Малажай Г.М. Лінгвістычны аналіз тэксту. Мн., 1992.
18. Правілы беларускай арфаграфіі і пунктуацыі. Мн., 2008.
19. Рамза Т.Р. Сінтаксіс. Просты сказ: Курс лекцый. Мн., 2002.
20. Рамза Т.Р. Сінтаксіс: Тэарэтычны курс: Вучэб. дапаможнік. Мн., 2003.
21. Русак В.П. Марфаналогія сучаснай беларускай мовы. Мн., 2003.
22. Сучасная беларуская літаратурная мова. Лексікалогія. Фанетыка. Арфаграфія. Мн., 1984.
23. Сучасная беларуская літаратурная мова. Марфалогія / Пад рэд. М.С. Яўневіча. Мн., 1997.
24. Сямешка Л.І. Беларуская мова: Вучэбны дапаможнік. Мн., 1999.
25. Сямешка Л.І., Шкраба І.Р., Бадзевіч З.І. Курс беларускай мовы. Мн., 1996.
26. Фанетыка беларускай літаратурнай мовы / Пад рэд. А.І. Падлужнага. Мн., 1989.
27. Цікоцкі М.Я. Стылістыка тэксту. Мн., 2002.
28. Шакун Л.М. Словаўтварэнне. Мн., 1978.
29. Шуба П.П. Сучасная беларуская мова. Марфаналогія. Марфалогія. Мн., 1987.
30. Янкоўскі Ф.М. Беларускае літаратурнае вымаўленне. Мн., 1976.
31. Яўневіч М.С., Сцяцко П.У. Сінтаксіс сучаснай беларускай мовы. Мн., 2006.

ОРИЄНТОВНІ ЗРАЗКИ ПИТАНЬ

1. Асноўныя фанетычныя працэсы ў беларускай мове. Пазіцыйныя і гістарычныя чаргаванні гукаў у беларускай мове.
2. Зычныя і галосныя гукі ў беларускай мове. Карэлятыўныя рады зычных гукаў.
3. Беларуская арфаэпічная норма і культура маўлення. Адхіленні ад нормаў літаратурнага вымаўлення і іх прычыны.
4. Беларуская графіка і арфаграфія. Прынцыпы беларускай арфаграфіі.
5. Слова як асноўная адзінка маўлення. Лексічнае і граматычнае значэнне слова. Тыпы лексічных значэнняў.
6. Адназначнасць і мнагазначнасць слова. Семантычная структура мнагазначнага слова.

7. Сучасная беларуская сінаніміка. Тыпы сінанімаў. Функцыі сінанімаў.
8. Амонімы. Тыпы амонімаў. Міжмоўныя амонімы ў беларускай мове.
9. Паранімы. Амалексы. Класіфікацыя амалексаў. Беларуска-ўкраінскія амалексы.
10. Спрадвечна беларуская і запазычаная лексіка. Іншамоўныя словы. Праблемы крыніц папаўнення слоўніка беларускай мовы.
11. Лексіка беларускай мовы паводле сферы ўжывання. Функцыянальна-стылістычныя разнавіднасці сучаснай беларускай мовы. Гісторыя станаўлення, сучасныя тэндэнцыі развіцця функцыянальных стыляў сучаснай беларускай мовы.
12. Беларуская лексікаграфія. Тыпы беларускіх слоўнікаў. Арганізацыя слоўнікавых артыкулаў.
13. Прадмет фразеалогіі. Крыніцы беларускай фразеалогіі. Тыпы фразеалагізмаў.
14. Сучасная беларуская літаратурная мова і сацыяльныя дыялекты. Прастамоўе, жаргон, вульгарызмы з пункту гледжання культуры мовы.
15. Беларускі маўленчы этыкет: гісторыя і сучаснасць.
16. Кадыфікацыя сучаснай беларускай літаратурнай мовы. Праблемы нормаў у сучаснай беларускай літаратурнай мове.
17. Асноўныя спосабы словаўтварэння ў сучаснай беларускай мове. Калькаванне як асаблівасць від словаўтварэння.
18. Назоўнік як часціна мовы. Граматычныя катэгорыі роду і ліку назоўнікаў. Тыпы скланення назоўнікаў у сучаснай беларускай літаратурнай мове і іх гісторыя.
19. Прыметнік як часціна мовы. Лексіка-граматычныя разрады прыметнікаў. Скланенне прыметнікаў розных разрадаў.
20. Лічэбнік як часціна мовы. Разрады лічэбнікаў паводле значэння і структуры. Скланенне лічэбнікаў. Асаблівасці спалучэння лічэбнікаў у мове.
21. Займеннік як часціна мовы. Разрады займеннікаў.
22. Прыслоўе як часціна мовы. Безасабова-прэдыкатыўныя словы.
23. Дзеяслоў як часціна мовы. Формы дзеяслова.
24. Дзеепрыметнік, яго ўтварэнне і ўжыванне ў сучаснай беларускай літаратурнай мове.
25. Дзеепрыслоўе, яго ўтварэнне і ўжыванне ў сучаснай беларускай літаратурнай мове.
26. Службовыя часціны мовы, іх класіфікацыя, функцыі ў арганізацыі тэксту.
27. Словазлучэнне як сінтаксічная адзінка. Класіфікацыя словазлучэнняў. Тыпы словазлучэнняў, сінтаксічная сувязь кампанентаў непрэдыкатыўных словазлучэнняў.
28. Сказ, яго дыферэнцыяльныя прыметы. Класіфікацыя сказаў у мове. Просты сказ.
29. Ускладненне простага сказа.
30. Складаны сказ. Тыпы складаных сказаў у мове.

31. Простая, ускосная і няўласна-простая мова. Сінтаксічныя і пунктуацыйныя асаблівасці ўвядзення чужаслоўя ў кантэкст.
32. Тэкст як сінтаксічная адзінка. Структурныя, камунікацыйныя і семантычныя аспекты тэксту.

2. Білоруська літаратура

СТАРАБЕЛАРУСКАЯ ЛІТАРАТУРА

Літаратура ранняга Сярэднявечча (XI—XIII стст.) Агульны перыяд развіцця трох усходнеславянскіх літаратур — беларускай, рускай і ўкраінскай. Першыя помнікі пісьменства на тэрыторыі сучаснай Беларусі. Цэнтры кніжнай культуры (Кіеў, Ноўгарад, Полацк, Смаленск, Тураў і інш.). Культурныя сувязі ўсходніх славян з Візантыяй і паўднёвымі славянамі. Асноўныя стылі і жанры літаратуры. Пераклады. Арыгінальная літаратура. “Слова пра Закон і Ласку Божую” Іларыёна, мітрапаліта Кіеўскага: праблематыка, ідэя і кампазіцыя твора, Свяшчэннае Пісанне і канцэпцыя сусветнай гісторыі. Казані, прыпавесці, малітвы, каноны Кірыла, епіскапа Тураўскага. Агіяграфія ўсходніх славян. “Сказанне пра Барыса і Глеба”, “Жыццё Еўфрасінні Полацкай”, “Жыццё Кірыла Тураўскага”, “Жыццё Аўраамія Смаленскага”, “Аповесць пра Меркурыя Смаленскага”. Летапісанне ўсходніх славян. “Аповесць мінулых гадоў”. “Кіеўскі летапіс”. “Галіцка-Валынскі летапіс”. “Слова пра паход Ігара” як феномен усходнеславянскай культуры.

Літаратура позняга Сярэднявечча (XIV—XV стст.) Палітычнае, сацыяльна-эканамічнае і культурнае развіццё на беларускіх землях. Фарміраванне беларускай народнасці і старабеларускай мовы. Літаратура арыгінальная і перакладная. “Аповесць пра трох каралёў”. “Аповесць пра Трою”. “Пакуты Хрыста”. “Жыццё трох віленскіх пакутнікаў”. Літаратура. Росквіт Вялікага Княства Літоўскага і развіццё літаратуры. Станаўленне агульнадзяржаўнага беларуска-літоўскага летапісання. “Летапісец Вялікіх Князёў Літоўскіх”, “Беларуска-літоўскі летапіс 1430—1446 гг.”. “Хаджэнне ў Царград...” Ігнація Смалянкіна (пач. XV ст.). Урачыстае красамоўства. Грыгорый Цамблак; уплыў вучэння ісіхазму на фармаванне яго светапогляду. “Слова пахвальнае Яўфімію Тырнаўскаму”. “Слова на Уздзвіжанне святога Крыжа”. “Слова на адсячэнне галавы Іаану Хрысціцелю”.

БЕЛАРУСКАЯ ЛІТАРАТУРА ЭПОХІ АДРАДЖЭННЯ

Літаратура XVI ст. Уплыў еўрапейскага Рэнесансу на культуру Вялікага Княства Літоўскага. Навучанне беларусаў у замежных універсітэтах. Асноўныя цэнтры беларускага кнігадрукавання: Прага, Вільня, Берасце, Нясвіж, Лоск. Мецэнат у мяшчанскім (Багдан Онькаў, Якуб

Бабіч) і ў магнацкім (Радзівілы, Астрожскія, Хадкевічы, Кішкі і інш.) асяроддзі. Полілінгвізм тагачаснага пісьменства Беларусі. Асноўныя літаратурныя мовы. Француск Скарына. Стаўленне ўсходнеславянскага першадрукара да тэкстаў Святога Пісання — эзатэрычныя і экзатэрычныя кнігі Бібліі ў разуменні Ф. Скарыны. Ф. Скарына як асветнік. Элементы багаслоўя, філасофіі, правазнаўства, філалогіі, эстэтыкі і этыкі ў яго прадмовах. Ян Вісліцкі. “Пруская вайна” — паэтычны помнік мінуламу Айчыны. Роля антычнай сістэмы вобразаў і вобразаў-сімвалаў у сюжэтнай пабудове помніка. Дзяржаўны патрыятызм Яна Вісліцкага, пераклады паэмы “Пруская вайна” з лацінскай мовы на мовы беларускую, польскую і рускую. Мікола Гусоўскі. Рымскі і кракаўскі перыяды творчасці. “Песня пра зубра” (1523). Адлюстраванне гуманістычных поглядаў М. Гусоўскага ў прысвячэнні каралева Боне. Гістарычныя аналогіі і паралелі. Вайна і мір у паэме М. Гусоўскага, гуманістычны пафас твора. Летапісанне. “Хроніка Вялікага княства Літоўскага і Жамойцкага”. Новая патрыятычная і дзяржаўная канцэпцыя. “Хроніка Быхаўца”. Адлюстраванне літоўска-русінскай еднасці ў дзяржаве і еўрапейскіх падзей; легендарнае і гістарычнае ў помніку. Беларуская рэфармацыйная публіцыстыка. Традыцыі Ф. Скарыны ў творчасці Сымона Буднага і Васіля Цяпінскага. Роля беларускай, лацінскай і польскай моў у засваенні ідэй Рэфармацыі. Спецыфіка рэфармацыйнага руху на Беларусі.

Паэзія рэнэсансавага складу. Генеталіконы, эпіталамы, фунеральныя вершы Г. Белазора, С. Кулакоўскага, Я. Пратасовіча, Я. Радвана і інш. Прыклады філасофскай паэзіі (“Чалавечы век” С. Кулакоўскага), рэлігійна-палемічнай (ананімная паэма “Апалагетык, гэта ёсць Абарона канфедэрацыі”), грамадзянскай лірыкі (“Італійскі арэшнік” Я. Казаковіча). Адлюстраванне падзей Лівонскай (Інфлянцкай) вайны (1558—1582) у героіка-эпічных паэмах “Апісанне маскоўскага паходу князя Крыштафа Радзівіла” Ф. Градоўскага і “Радзівіліяда” Я. Радвана. Арыентацыя на антычныя ўзоры, міметычная практыка паэтаў другой паловы XVI ст. Рыторыка як аснова паэтыкі. “Лямант няшчаснага Рыгора Осціка” — ліра-эпічная паэма, выдадзеная пад псеўданімам Станіслава Лаўрэнція. “Пратэй, або Пярэварацень” Цыпрыяна Базыліка — заклік да грамадскай згоды і рэлігійнай талерантнасці. Андрэй Рымша. Вершы на старабеларускай мове: “Храналогія...” (1581), эпіграмы на гербы А. Валовіча, Л. Сапегі, Т. Скуміна. “Дзесяцігадовая аповесць ваенных спраў князя Крыштафа Радзівіла”. Жанравы сінкрэтызм твора. “Гутарка аднаго паляка з маскалём...” (1601). Г. Пельгрымоўскі як найбольш верагодны аўтар твора. Адлюстраванне ў вобразах галоўных герояў ліцвінскай і маскоўскай ментальнасці. “Пасольства Льва Сапегі да вялікага князя маскоўскага” (1603). Дакументальная аснова паэмы. Шырокі спектр палітычных, рэлігійных і культурных праблем, закранутых у творы. Ян Пратасовіч. “Inventores rerum, альбо Кароткае апісанне, хто што вынайшаў і ва ўжытак людзям даў” — першая ў Рэчы Паспалітай вершаваная энцыклапедыя. Змест і структура кнігі. Выкарыстанне аднайменнага сачынення Палідора Вергілія і аўтарскія

рэфлексіі Я. Пратасовіча. Мемуарная літаратура. Праяўленне цікавасці да лёсу асобнага чалавека як характэрная рыса эпохі Рэнэсансу. Першыя творы мемуарнага жанру ў шматмоўнай беларускай літаратуры: “Дзённік падарожжа ў Італію” Ю. Радзівіла, вершаваная аўтабіяграфія М. Стрыйкоўскага “Пра сябе і прыгоды свае ў размаітых краінах”, “Хроніка сям’і Уніхоўскіх”. Г. Пельгрымоўскі — пачынальнік “маскоўскай тэмы” ў гісторыка-мемуарнай літаратуры: праявілі “Дыярыуш пасольства да вялікага князя маскоўскага ў 1600—1601 гг.”. Мікалай Крыштаф Радзівіл. “Перыгрынацыя, або Паломніцтва ў Святую Зямлю”. Фёдар Еўлашоўскі. “Успаміны...”.

Перакладная проза. Шляхі пранікнення перакладной літаратуры на тэрыторыю Беларусі. Пераклад, рэдакцыя, творчая перапрацоўка іншамоўнага тэксту. “Траянская гісторыя”, “Аповесць пра Баву”, “Аповесць пра Трышчана”.

БЕЛАРУСКАЯ ЛІТАРАТУРА ЭПОХІ БАРОКА

Літаратура канца XVI—XVII стагоддзяў. Барока ў беларускай культуры і літаратуры. Выкарыстанне алегорыкі, эмблематыкі, сімволікі ў барочных творах, іх пэўны схематызм і топіка. Жанравая разнастайнасць стылю, сувязь літаратуры барока з іншымі відамі мастацтва. Адметнасць беларуска-ўкраінскага літаратурнага барока, яго полілінгвізм. Адлюстраванне ідэй уніі польскімі, беларускімі і ўкраінскімі пісьменнікамі. Палемічная публіцыстыка як асаблівасць ад літаратурнай творчасці канца XVI — першай паловы XVII ст. Праблема веры, дзяржавы, культуры, мовы ў творах Бенядыкта Гярбеста “Указанне шляху”, Пятра Скаргі “Пра адзінства касцёла Божага пад адзіным пастырам”, “Берасцейскі сабор і абарона яго”. Развіццё ідэй уніі ў творчасці Іпацыя Пацея: “Унія”, “Гармонія”, “Ерасі”.

Лявонцій Карповіч. “Два казанні...”. Асаблівасці архітэктонікі казанняў. Багаслоўска-дагматычныя ўяўленні Лявонція.

Мялецкі Смятрыцкі. “Антыграфі”, “Трэнас”, “Апраўданне невінаватасці” і іншыя творы праваслаўнага перыяду творчасці палеміста. Адступніцтва Мялецкі ад праваслаўя. Пошукі гармоніі ў палемічных трактатах уніяцкага перыяду — “Апалогіі”, “Паранезісе”, “Экзатэзісе” і іншых. Дзяржаўнае, палітычнае, рэлігійнае крэда Мялецкі-уніята.

Афанасій Філіповіч. “Дыярыуш”. Пратэст супраць уніі, рэлігійнай і дзяржаўнай палітыкі кіроўных колаў Рэчы Паспалітай. Веравызнаўчая паслядоўнасць, містыцызм аўтара, яго відзенні і прароцтвы.

Парадыйна-сатырычная літаратура. “Прамова Мялешкі”, “Ліст да Абуховіча”. Выкарыстанне парадыйна-сатырычнай формы ў рэлігійна-палемічных мэтах. Мемуарная літаратура XVII ст.: “Дыярыуш пра падзеі ў Польшчы 1632—1656 гг...” Альбрэхта Станіслава Радзівіла, “Дыярыуш” Адама Каменскага-Длужыка, “Дыярыуш” С. Маскевіча, “Успаміны” Яна Цадроўскага.

Сімяон Полацкі. Беларускі і маскоўскі перыяды творчасці. Вершы на старабеларускай, старопольскай, лацінскай мовах. Вершы-паліндромы, вершы-асіндэтоны, вершы-рэха, акравершы і інш. у паэтычнай спадчыне Сімяона. Прапаведніцкае майстэрства Сімяона Полацкага, зборнік казаняў “Абед духоўны” і “Вячэра духоўная”. Дыдактычныя п’есы “Камедыя прытчы пра блуднага сына” і “Пра Навухаданосара цара і пра трох отракаў”. Роля Сімяона Полацкага ў развіцці сілабічнай паэзіі ўсходніх славян.

Школьны тэатр і драматургія. Пашырэнне геаграфіі школьных прадстаўленняў: дзейнасць езуіцкіх тэатраў у Полацку, Нясвіжы, Гродна і інш. Дамінацыя паэтыкі барока ў школьных драмах: “Камедыя пра патрыярхаў Якуба ды Іосіфа” (Гродна, 1651) Яўстафія Пылінскага, “Духоўнае прычасце святых Барыса і Глеба” (Полацк-Орша, каля 1693 г.). Нацыянальны і сацыяльны каларыт вобразаў у інтэрмедыях з аршанскага кодэкса. Маральна-дыдактычная накіраванасць і камізм беларускіх інтэрмедый у польскамоўнай школьнай драме.

БЕЛАРУСКАЯ ЛІТАРАТУРА ПЕРАХОДНАГА ПЕРЫЯДУ АСВЕТНІЦТВА І КЛАСІЦЫЗМ

Літаратура пераходнага перыяду (канец XVII — першая палова XVIII стст.). Беларускае мясцовае летапісанне ў XVIII ст. Гістарычныя і літаратурныя вартасці “Магілёўскай хронікі” і “Віцебскага летапісу”. Мемуарыстыка Беларусі ў XVIII ст.: “Дыярыюш” М. Радзівіла і “Успаміны” М. Матушэвіча. Белетрызацыя мемуарнага жанру ў “Авантурах майго жыцця” С. Пільштыновай. Парадыйна-сатырычная і гумарыстычная проза. Асаблівасці барочнай паэтыкі зборніка К. Жэры “Торба смеху”. Беларускамоўная паэзія першай паловы XVIII ст. Песенна-інтымная лірыка. Адметнасць “звярыных гратэскаў” Д. Рудніцкага. Народны тэатр — “батлейка” на Беларусі; спецыфіка школьных драм і інтэрмедый; прыдворны тэатр. Паэзія і драматургія Францішкі Уршулі Радзівіл.

Літаратура другой паловы XVIII ст. Асаблівасці асветніцтва і класіцызму на Беларусі. Творчая спадчына І. Храптовіча, М. Карыцкага, А. Нарушэвіча, Ю. Нямцэвіча, Ф. Князьніна, Ф. Рысінскага, Я. Аношкі і феномен шматмоўнасці тагачаснай паэзіі. Беларускамоўная патрыятычная і бурлескна-парадыйная паэзія. Забельскі школьны тэатр. Драматургічнае майстэрства К. Марашэўскага і М. Цяцёрскага. Сентыменталізм і асветніцкія ідэалы ў драматургіі Ф. Карпінскага і Ф. Багамольца. Ідэйна-мастацкія асаблівасці оперы “Агатка” Мацея Радзівіла і Яна Давіда Голанда, яе роля і значэнне ў тагачаснай культуры Беларусі.

БЕЛАРУСКАЯ ЛІТАРАТУРА XIX СТАГОДДЗЯ

Станаўленне рамантызму і сентыменталізму ў Беларусі і фальклорныя традыцыі (**першая палова XIX ст.**). Беларуская культура і творчая спадчына А. Міцкевіча, Я. Чачота, Т. Зана, А. Адынца, А. Петрашкевіча,

А. Ходзькі, І. Дамейкі. Рэальнае і легендарнае ў біяграфіі П. Багрыма. Жанрава-стылістычныя асаблівасці ананімнай літаратуры. Паэма “Энеіда навыварат” у беларускім літаратуразнаўстве. Тэматыка і праблематыка польскамоўнай паэзіі Беларусі 40-х гг. XIX ст. Творчая спадчына братоў Грымалоўскіх, А. Грозы, Т. Лады-Заблоцкага і інш. Жанр шляхецкай “гавэнды” ў прозе Г. Ржавускага і І. Ходзькі. Р. Падбярэзскі і Ф. Савіч у гісторыі беларускай літаратуры. Літаратурная спадчына Я. Баршчэўскага. Жанрава-стылёвыя асаблівасці і паэтыка твора “Шляхціц Завальня, або Беларусь у фантастычных апавяданнях”.

Літаратура эпохі рамантызму і рэалізму (**другая палова XIX ст.**). Палеміка пра народнасць літаратуры і сутнасць прынцыпу мастацкага этнаграфізму. Шматграннасць творчай асобы В. Дуніна-Марцінкевіча. Значэнне творчасці пісьменніка ў гісторыі беларускай літаратуры. Загадка аўтара, ідэйна-вобразны змест паэмы Адэлі з Устроні “Мачаха”. Сакралізацыя радзімы ў творчасці У. Сыракомлі. Творчая спадчына В. Каратынскага. Арганізацыя літаратурнага руху і асветніцкая дзейнасць А. Кіркора. Літаратурна-грамадскі рух на Віцебшчыне. Жыццё і творчасць А. Вярыгі-Дарэўскага, А. Рыпінскага, Г. Марцінкевіча, Я. Вуля. Біяграфія, публіцыстыка К. Каліноўскага. Палемічная скіраванасць і жанрава-стылёвыя асаблівасці ананімных і аўтарскіх вершаваных “гутарак”; зборнік “Рассказы на белорусском наречии”. Праблема аўтарства, паэтыка і стыль паэмы “Тарас на Парнасе”.

Стылявы сінкрэтызм, паглыбленне крытычнага пафасу, умацненне рэалістычных тэндэнцый і сатырычнай скіраванасці, завастрэнне сацыяльна-этычных канфліктаў у тагачаснай літаратуры. Асветніцкая дзейнасць А. Ельскага. Творчая спадчына Ф. Савіча-Заблоцкага. Публіцыстыка беларускіх народнікаў. Мастацкае асэнсаванне “краёвай” рэчаіснасці ў “сялянскіх” апавесцях Э. Ажэшкі. Патрыятычныя матывы, адлюстраванне беларускіх рэалій і ментальнасці ў паэзіі З. Манькоўскай. Мастацкая спецыфіка творчай спадчыны Ф. Багушэвіча. Асаблівасці адлюстравання рэчаіснасці і выяўленне сацыяльнай псіхалогіі сялянства. Жыццёвы шлях і асноўныя матывы паэзіі Я. Лучыны. Ф. Тапчэўскі, А. Абуховіч, А. Гурыновіч у гісторыі беларускай літаратуры.

БЕЛАРУСКАЯ ЛІТАРАТУРА XX СТАГОДДЗЯ

Грамадска-літаратурны рух на Беларусі пачатку XX стагоддзя. Нашаніўская літаратура як эстэтычны і культурны феномен (С. Палуян і інш.). Жанрава-стылёвыя асаблівасці прозы Ядвігіна Ш. Асноўныя матывы і вобразы паэзіі і прозы Цёткі. Асаблівасці стылю. Жанрава-стылёвыя асаблівасці прозы З. Бядулі. Творчая індывідуальнасць А. Гаруна. Грамадзянска-патрыятычныя і філасофскія матывы яго лірыкі. Адметнасць стылю. Драматургія К. Каганца.

Традыцыі нацыянальнай камедыяграфіі і наватарства Я. Купалы ў камедыі «Паўлінка». Драма Я. Купалы «Раскіданае гняздо» як сімволіка-

рамантычны твор. Эвалюцыя лірычнага героя паэзіі Я.Купалы 1905-1915 гг. Лірыка Я.Купалы перыяду грамадзянскай вайны і 20-х гадоў. Драматызм часу і яго ўплыў на мастацкую творчасць. Жанрава-мастацкія асаблівасці п'есы Я.Купалы «Тутэйшыя».

Матывы і вобразы лірыкі Я.Коласа. Жанравая разнастайнасць эпічнай творчасці Я.Коласа (сімвалічныя, фальклорна-рамантычныя і драматычныя паэмы). Сцвярджэнне народнай сілы і нацыянальнага духу ў паэме Я.Коласа «Новая зямля». Тыпалогія і жанравыя асаблівасці апавяданняў Я.Коласа. Паэма Я.Коласа «Сымон-музыка» як філасофска-рамантычны твор. Праблема гістарычнага лёсу народа і інтэлігенцыі ў трылогіі Я.Коласа «На ростанях». Духоўны свет героя ў трылогіі Філасофска-алегарычны змест «Казак жыцця» Я.Коласа.

М.Багдановіч як “паэт чыстай красы”, як крытык і перакладчык. Эстэтычныя густы і погляды пісьменніка. Жанрава-структурныя асаблівасці паэзіі М.Багдановіча. «Вянок» М.Багдановіча: гісторыя стварэння, кампазіцыя, паэтычнае майстэрства.

Творчая індывідуальнасць М.Гарэцкага. Жанр дакументальнай прозы ў яго творчасці. Праблема «роднага карэння» і інтэлігенцыі, інтэлігенцыі і гісторыі ў творчасці М.Гарэцкага. Месца і роля Ф. Аляхновіча ў развіцці беларускай драматургіі: “новая драма”. Тэатральны дзеяч, публіцыст і празаік. Трагедыя лёсу Ф.Аляхновіча: “У кіпцюрох ГПУ” – першы твор сусветнай літаратуры, што апісвае жыццё ў канцлагеры вачыма вязня.

Ідэйная барацьба ў беларускай літаратуры 20-х гадоў (арганізацыі, аб'яднанні). Разбурэнне эстэтычных асноў літаратуры ў 30-ыя гады. «Узвышаўская» паэзія і проза (творчасць Ул.Дубоўкі, Я.Пушчы, У.Жылкі, А.Мрыя, Л.Калюгі, М.Зарэцкага). Літаратура Заходняй Беларусі. Агульны агляд. Паэзія М.Танка 30-х гадоў. Жанравая адметнасць аповесці З.Бядулі «Салавей». Прыёмы стварэння вобразаў. Я.Маўр як дзіцячы пісьменнік. Эвалюцыя мастацкага мыслення К.Чорнага 20-30-х гадоў. К.Крапіва як байкапісец. Філасофска-алегарычная проза К.Чорнага перыяду Другой сусветнай вайны («Млечны шлях», «Пошукі будучыні». «Вялікі дзень»). Асаблівасці апавяданняў М.Лынькова. Мастацкія пошукі М.Лынькова ў жанры аповесці і рамана. Асаблівасці творчасці П.Панчанкі 30-х гадоў і перыяду Другой сусветнай вайны. К.Крапіва як драматург. Асоба і творчасць Л.Геніюш.

Беларуская літаратура першага паваеннага дзесяцігоддзя. Чалавек і эпоха ў тагачасных кнігах. Беларуская літаратура перыяду дэмакратычнага абнаўлення грамадства. “Філалагічнае” пакаленне пісьменнікаў і мадэрнізацыя мыслення. Ул.Караткевіч як паэт і драматург. Ул.Караткевіч як празаік. Гісторыя і сучаснасць у яго творчасці. Асаблівасці драматургіі А.Макаёнка. Грамадзянскі, гуманістычны пафас сучаснай паэзіі П.Панчанкі. Асаблівасці лірыкі А.Куляшова 60 — 70-х гадоў. Паэмы «Цунамі», «Далёка да акіяна», «Варшаўскі шлях», «Хамуціус». Станаўленне творчай індывідуальнасці А.Куляшова (паэзія 30-40-х гадоў). Раннія паэмы А.Куляшова. Праблемна-тэматычны змест і жанрава-структурная адметнасць

паэзіі М.Танка 60-90-х гадоў. Паэзія П. Броўкі. Лірыка кахання Я.Янішчыц. Жанр аповесці ў мастацкай сістэме Я.Брыля. Навелістыка пісьменніка (мініяцюры, апавяданні і інш.). Драматургія А.Дударова: духоўна-эстэтычны змест. Беларуская літаратуразнаўчая школа: асноўныя напрамкі і прадстаўнікі. Псіхалагізм як спосаб раскрыцця характару героя (паводле «Палескай хронікі» І.Мележа). «Палеская хроніка» І.Мележа як з’ява беларускай літаратуры (традыцыі і наватарства). Раман Я.Брыля «Птушкі і гнёзды». Асаблівасці стылю твора. І.Шамякін як раманист. Жанравыя магчымасці «лакальнай» аповесці ў творчасці В.Быкава. Стыль мастака. Творчасць і грамадская дзейнасць В.Быкава 80 — 90-х гг. Творы апошніх гадоў.

БІБЛІАГРАФІЯ

ЛІТАРАТУРА XI — XIX стст.

1. Багдановіч І.Э. Авангард і традыцыя: Беларуская паэзія на хвалі нацыянальнага адраджэння. — Мн., 2001.
2. Багдановіч М. Беларускае Адраджэнне. Літаратурныя артыкулы. — Мн., 1994.
3. Бразгуноў А.У. Перакладная белетрыстыка Беларусі XV — XVII стагоддзяў. — Мн., 2007.
4. Булахаў М.Г. "Слова пра паход Ігаравы" і Беларусь: У 2 ч. — Мн., 2000.
5. Гаранін С.Л. Шляхамі даўніх вандраванняў. Гістарычна-тэарэтычны нарыс развіцця беларускай паломніцкай літаратуры XII—XVI стст. — Мн., 1999.
6. Дорошкевич В.И. Новолатинская поэзия Белоруссии и Литвы: Первая половина XVI в. — Мн., 1979.
7. Жураўлёў В.П. У пошуках духоўных ідэалаў. На матэрыяле беларускай літаратуры XIX — пачатку XX ст. — Мн., 2000.
8. Каваленка В.А. Міфа-паэтычныя матывы ў беларускай літаратуры. — Мн., 1981.
9. Кавалёў С.В. Героіка-эпічная паэзія Беларусі і Літвы канца XVI ст. — Мн., 1993.
10. Кавалёў С.В. Літаратура Беларусі позняга Рэнесансу: жанры, творы, асобы. — Мн., 2005.
11. Кавалёў С.В. Шматмоўная паэзія Вялікага Княства Літоўскага эпохі Рэнесансу. — Мн., 2010.
12. Казбярук У. Ступені росту: Беларуская літаратура канца XIX — пачатку XX ст. і традыцыі польскіх пісьменнікаў. — Мн., 1974.
13. Киркор А.Г. Живописная Россия. Т. 3. Ч. 1—2. С.-СПб., 1882.
14. Кісялёў Г. Ад Чачота да Багушэвіча. — Мн., 1993; 2003.

15. Конон В.М. От ренессанса к классицизму. — Мн., 1978.
16. Короткий В.Г. Творческий путь Мелеция Смотрицкого. — Мн., 1987.
17. Коршунов А.Ф. Афанасий Филиппович: Жизнь и творчество. — Мн., 1965.
18. Левшун Л. В. История восточнославянского книжного слова XI—XVII вв. — Мн., 2001.
19. Лихачёв Д.С. Поэтика древнерусской литературы. — М., 1979.
20. Лихачёв Д.С. Развитие русской литературы X—XVII вв. Эпохи и стили. — Л., 1973.
21. Мальдзіс А. Падарожжа ў XIX стагоддзе. — Мн., 1969.
22. Мальдзіс А.І. На скрыжаванні славянских традыцый: Літаратура Беларусі пераходнага перыяду: другая палавіна XVII—XVIII ст. — Мн., 1980.
23. Мархель У. Вяшчун славы і волі: Уладзіслаў Сыракомля. — Мн., 1989.
24. Мельнікаў А.А. Кірыл, епіскап Тураўскі: Жыцце, спадчына, светапогляд. — Мн., 1997.
25. Міско С.М. Школьны тэатр Беларусі XVI — XVIII в. — Мн., 2000.
26. Навуменка І. Я. Вінцэнт Дунін-Марцінкевіч. — Мн., 1992.
27. Некрашэвіч-Кароткая Ж.В. Беларуская лацінамоўная паэзія: ранні Рэнэсанс. — Мн., 2009.
28. Падокшын С. А. Беларуская думка ў кантэксте гісторыі і культуры. — Мн., 2003.
29. Парэцкі Я. І. Ян Вісліцкі. — Мн., 1991.
30. Родчанка Р. Альгерд Абуховіч: Нарыс жыцця і творчасці. — Мн., 1984.
31. Рыбаков Б. А. Петр Бориславич. Поиск автора “Слова о полку Игореве”. — М., 1991.
32. Саверчанка І. В. Старажытная паэзія Беларусі: XVI — першая палова XVII ст. — Мн., 1992.
33. Саверчанка І. В. Сымон Будны — гуманіст і рэфарматар. — Мн., 1993.
34. Саверчанка І. В.: Кніжна-пісьмовая культура Беларусі. Адраджэнне і ранняе барока. — Мн., 1998.
35. Семашкевіч Р. М. Беларускі літаратурна-грамадскі рух у Пецярбургу: Канец XIX — пачатак XX ст. — Мн., 1971.
36. Семяновіч А.А. Гісторыя беларускай драматургіі. XIX — пачатак XX ст. — Мн., 1985.
37. Скарына і яго час. — Мн., 1990.
38. Словарь книжников и книжности Древней Руси: XI—первая половина XIV века. Л., 1987.
39. Содаль У. Сцежкамі Мацея Бурачка. — Мн., 1991.
40. Творчасць Элізы Ажэшкі і беларуская культура: Зборнік навуковых прац. Гродна, 2002.
41. Улащик Н. Н. Введение в изучение белорусско-литовского летописания. — М., 1985.
42. Усікаў Я. Беларуская камедыя. — Мн., 1979.
43. Францыск Скарына і яго час: Энцыклапедычны даведнік. — Мн., 1988.

44. Хромчанка К. Р. Беларуская мастацкая проза (канец XIX — пачатак XX ст.). — Мн., 1979.
45. Цвірка К. А. Лісце забытых аляяў: Эсэ. — Мн., 1993.
46. Чамярыцкі В. А. Беларускія летапісы як помнікі літаратуры. — Мн., 1969.
47. Штэйнер І. Ф. Беларуская балада. — Мн., 1989.
48. Штэйнер І. Ф. Шматмоўная літаратура Беларусі XIX стагоддзя. — Мн., 2002.
49. Янушкевіч Я. Беларускі Дудар. — Мн., 1991.
50. Янушкевіч Я. За архіўным парогам. — Мн., 2002.
51. Янчук М. А. Нарысы па гісторыі беларускай літаратуры. Старадаўні перыяд. — Мн., 1922.
52. Яскевіч А. А. Абранне вечнасці. Універсалізм традыцыі і гістарызм сучаснасці. — Мн., 1999.

ЛІТАРАТУРА XX ст.

1. Адамовіч А. “Браму скарбаў сваіх адчыняю...” — Мн., 1980.
2. Адамовіч А. М. Маштабнасць прозы: Урокі творчасці Кузьмы Чорнага. — Мн., 1972.
3. Александровіч С. Слова — багацце: Літ.-крытыч. арт. — Мн., 1981.
4. Александровіч С. Х., Александровіч В. С. Беларуская літаратура XIX — пачатку XX ст.: Хрэстаматыя крытыч. матэрыялаў. — Мн., 1978.
5. Арабей Л. Стала песняй у народзе: Жыццё і творчасць Цёткі. — 2-е выд., дап. і дапрац. — Мн., 1998.
6. Арочка М. Максім Танк: Жыццё ў паэзіі. — Мн., 1984.
7. Афанасьеў І. Чарнобыльскае светаадчуванне ў сучаснай беларускай літаратуры. — Мн., 2001.
8. Багдановіч І. Э. Янка Купала і рамантызм. — Мн., 1989.
9. Беларускія пісьменнікі і літаратурны працэс 20—30-х гадоў. — Мн., 1985.
10. Бельскі А. Свет ад травы да зор: Сістэма вобразаў прыроды, паэтыка пейзажу: Дапам. для настаўнікаў. — Мн., 1998.
11. Бельскі А. Сучасная літаратура Беларусі: Дапам. для настаўнікаў. — Мн., 2000.
12. Бечык В. Шлях да акіяна: Кн. пра паэзію А. Куляшова. — Мн., 1981.
13. Бугаёў Д. Зброяй сатыры, зброяй праўды. — 2-е выд., выпр. і дап. — Мн., 2004.
14. Бугаёў Д. Максім Гарэцкі. — 2-е выд., выпр. і дап. — Мн., 2003.
15. Бугаёў Д. Паэзія Максіма Танка. — 2-е выд., выпр. і дап. — Мн., 2003.
16. Бугаёў Д. Уладзімір Дубоўка: Кн. пра паэта. — Мн., 2005.
17. Бярозкін Р. Паэзія — маё жыццё: Літ.-крытыч. арт. — Мн., 1989.
18. Васючэнка П. Пошукі страчанага дзяцінства: Бел. празаікі “сярэд. пакалення” аб Вялікай Айчыннай вайне. — Мн., 1995.

19. Верабей А. Абуджаная памяць: Нарыс жыцця і творчасці У. Караткевіча. — Мн., 1997.
20. Верабей А. Максім Танк і польская літаратура. — Мн., 1984.
21. Верабей А. Уладзімір Караткевіч: Жыццё і творчасць. — 2-е выд., дапрац. і выпраўл. — Мн., 2005.
22. Гарадніцкі Я. Думка і вобраз: Праблема інтэлектуалізму ў сучас. беларус. лірыцы. — Мн., 1986.
23. Гаранін Л. Нацыянальная ідэя ў беларускай літаратуры пачатку ХХ стагоддзя. — Мн., 1996.
24. Гарэлік Л. Зямля дала мне права: Станаўленне творчай індывідуальнасці Р. Барадуліна. — Мн., 1983.
25. Гарэцкі М. Гісторыя беларускае літаратуры. — Мн., 1992.
26. Гісторыя беларускай літаратуры: ХХ стагоддзе: 20—50-я гг.: / Пад агул. рэд. М. А. Лазарука, А. А. Семяновіча. 2-е выд., дапрац. — Мн., 2000.
27. Гніламёдаў У. Ад даўніны да сучаснасці: Нарыс пра беларус. паэзію. — Мн., 2001.
28. Гніламёдаў У. В. Янка Купала: Жыццё і творчасць. — Мн., 2002.
29. Гніламёдаў У. Иван Мележ: Нарыс жыцця і творчасці. — Мн., 1984.
30. Гніламёдаў У. Класікі і сучаснікі: Арт., нарысы, старонкі ўспамінаў. — Мн., 1987.
31. Гурэвіч Э. С. Янка Маўр: Нарыс жыцця і творчасці. — 2-е выд., дапрац. — Мн., 2004.
32. Дасаева Т. М. Летапіс жыцця і творчасці Максіма Гарэцкага. — Мн., 1993.
33. Драздова З. У. Творчасць А. Мрыя і Л. Калюгі: Стылявыя асаблівасці. — Мн., 1997.
34. Жук І. Сустрэчны рух: Літаратуразн. эцюды. — Гродна, 1998.
35. Жураўлёў В. П. На шляху духоўнага самасцвярджэння. — Мн., 1995.
36. Жураўлёў В. П. У пошуку духоўных ідэалаў: На матэрыяле бел. літ. ХІХ — пачатку ХХ ст. — Мн., 2002.
37. Жураўлёў В. П. Якуб Колас і паэтыка беларускага рамана. — 2-е выд., выпр. і дап. — Мн., 2004.
38. Замоцін І. І. Творы: Літ.-крытыч. арт. — Мн., 1991.
39. Каваленка В. Веліч праўды: Выбранае. — Мн., 1989.
40. Каваленка В. Міфапаэтычныя матывы ў беларускай літаратуры. — Мн., 1981.
41. Кавалёў С. Партрэт шкла: Літ.-крытыч. арт. — Мн., 1991.
42. Казбярук У. М. Рамантычны пошук: Назіранні над бел. рамантызмам пачатку ХХ ст. — Мн., 1983.
43. Казбярук У. М. Светлай волі зычны звон: А. Гарун. — Мн., 1991.
44. Калеснік У. Ветразі Адысея: У. Жылка і рамантыч. традыцыя ў бел. паэзіі. — Мн., 1977.
45. Калеснік У. Зорны спеў: Літ. партрэты, нарысы, эцюды. — Мн., 1981.
46. Калеснік У. Янка Брыль: Нарыс жыцця і творчасці. — Мн., 1990.

47. Канэ Ю. Плынь: Літ. крытыка. — Мн., 1983.
48. Кісліцына Г. Алесь Разанаў: Праблема мастацкай свядомасці. — Мн., 1997.
49. Козіч В. І. Чалавек і прырода ў сучаснай беларускай прозе. — Мн., 1998.
50. Колас Г. Аўтографы Андрэя Макаёнка. — Мн., 1992.
51. Конан У. Ля вытокаў самапазнання: Станаўленне духоўных каштоўнасцей і фальклор. — Мн., 1989.
52. Коўтун В. Стала песняй у народзе: Нарыс жыцця і творчасці Цёткі. — Мн., 1998.
53. Лазарук М. А. Беларуская паэма ў другой палавіне XIX — пачатку XX стагоддзя. — Мн., 1970.
54. Лаўшук С. Кандрат Крапіва і беларуская драматургія. — 2-е выд. — Мн., 2002.
55. Лойка А. А. Гісторыя беларускай літаратуры: Дакастрычніцкі перыяд: У 2 ч. — 2-е выд., дапрац. і дап. — Мн., 1989. — Ч. 2.
56. Локун В. І. Маральна-філасофскія пошукі беларускай ваеннай і гістарычнай прозы, 1950—1960-я гг. — Мн., 1995.
57. Лысенка А. Лінія гарызонта: Нарыс творчасці Я. Сіпакова. — Мн., 1986.
58. Лявонава Е. А. Агульнае і адметнае: Творы беларус. пісьменнікаў XX ст. у кантэксце сусветнай літаратуры. — Мн., 2004.
59. Макарэвіч А. М. Праблема жанравых мадыфікацый у беларускай прозе XIX — пачатку XX ст. — Магілёў, 1999.
60. Максімовіч В. А. Шыпшынавы край: Старонкі бел. літ. 20—30-х гг. XX ст.: Дапам. для наст. — Мн., 2002.
61. Мальдзіс А. Жыццё і ўзнясенне Уладзіміра Караткевіча: Партр. пісьменніка і чалавека. — Мн., 1990.
62. Марціновіч А. А. Шляхам праўды: Выбр. старонкі бел. літ. у святле сённяшняга дня: Дапам. для настаўніка. — Мн., 1994.
63. Мельнікава З. П. “На горне душы...”: Творчасць З. Бядулі і бел. літ. першай трэці XX ст. — Брэст, 2001.
64. Мішчанчук М. І. Беларуская савецкая паэзія 20—30-х гадоў. — Мн., 1988.
65. Мішчанчук М. І., Шпакоўскі І. С. Беларуская літаратура XX ст.: Вучэб. дапам. — Мн., 2001.
66. Мушынскі М. І нічога, апроч праўды: Якой быць “Гісторыі беларускай літаратуры”. — Мн., 1990.
67. Мушынскі М. Якуб Колас: Летапіс жыцця і творчасці. — Мн., 1982.
68. Мушынскі М. Нескароны талент: Праўдзівая гісторыя жыцця і творчасці М. Зарэцкага. — 2-е выд. — Мн., 2005.
69. Навуменка І. Змітрок Бядуля. — 2-е выд. — Мн., 2004.
70. Навуменка І. Максім Багдановіч. — Мн., 1997.
71. Навуменка І. Я. Ранні Кузьма Чорны (1923—1929). — Мн., 2000.

72. Навуменка І. Я. Якуб Колас: Духоўны воблік героя. — 2-е выд., дапрац. і перапрац. — Мн., 1981.
73. Навуменка І. Я. Якуб Колас: Нарыс жыцця і творчасці — 2-е выд., са змяненнямі. — Мн., 2003.
74. Навуменка І. Я. Янка Купала. — 2-е выд., дап. — Мн., 1980.
75. Навумовіч У. А. Шляхамі арлянят: Проза “Маладняка”. — Мн., 1984.
76. Нарысы беларуска-ўкраінскіх літаратурных сувязей: Культур.-гіст. і літ. аспекты прабл. / Нац. акад. навук Беларусі. Ін-т літ. імя Я. Купалы. — Мн., 2002.
77. Нарысы па гісторыі беларуска-рускіх літаратурных сувязей: У 4 кн. / АН Беларусі. Ін-т літ. імя Я. Купалы. — Мн., 1993—1995. — Кн. 2—4.
78. Пяткевіч А. Сюжэт. Кампазіцыя. Характар: Аб прозе Кузьмы Чорнага. — Мн., 1981.
79. Рагойша В. І адгукнецца слова ў слове: Літ.-крытыч. арт., эсэ, дыялогі. — Мн., 1992.
80. Рагойша В. П. Вяршыні: З невядомага і забытага пра Я. Купалу, Я. Коласа і М. Багдановіча. — Мн., 1991.
81. Русецкі А. Уладзімір Караткевіч: Праз гісторыю ў сучаснасць. — Мн., 2000.
82. Сабалеўскі А. В. Кандрат Крапіва: Постаць і творы. — 2-е выд., дапрац. і дап. — Мн., 2003.
83. Семяновіч А. А. Гісторыя беларускай драматургіі: ХІХ — пачатак ХХ ст. — Мн., 1985.
84. Семяновіч А. А. Гісторыя беларускай савецкай драматургіі: 1917—1955 гг. — Мн., 1990.
85. Стральцоў М. Загадка Багдановіча. — Мн., 1969.
86. Тарасюк Л. К. Мастацкія кірункі і плыні ў беларускай паэзіі ХІХ — пачатку ХХ стст. — Мн., 1999.
87. Тычына М. Карані і крона: Фальклор і літ. — 2-е выд. — Мн., 2002.
88. Тычына М. Кузьма Чорны: Эвалюцыя мастацкага мыслення. — 2-е выд., выпр. і дап. — Мн., 2004.
89. Усікаў Я. Андрэй Макаёнак: Нарыс жыцця і творчасці. — Мн., 1984.
90. Чабан Т. К., Гарадніцкі Я. А. Сучасная паэзія і фальклор. — Мн., 1988.
91. Чарота І. А. Пошук спрадвечнай існасці: Бел. літ. ХХ ст. у працэсах нац. самавызначэння. — Мн., 1995.
92. Чыгрын І. П. Крокі: проза “Узвышша”. Мн., 1989.
93. Чыгрын І. П. Проза “Маладняка”. — Мн., 1985.
94. Шупенька Г. Прага мастацкасці: Выбр. — Мн., 1996.
95. Шынкарэнка В. К. Нястомных пошукаў дарога: Праблемы паэтыкі сучас. бел. гістарычнай прозы. — Мн., 2002.
96. Юрэвіч У. Выбранае. — Мн., 1987.
97. Янка Купала: Энцыкл. давед. — Мн., 1986.
98. Янушкевіч Я. Неадменны сакратар Адраджэння: В. Ластоўскі. — Мн., 1995.

99. Яфімава М. Б. Цэлы свет — дзецям: Творч. партрэт Я. Маўра — Мн., 1983.

Підсумки вступного випробування:

20 тестових завдань з білоруської літератури та 20 тестових завдань з білоруської мови оцінюються за бальною шкалою. За кожную правильную відповідь вступник може отримати максимумно 2,5% загальної кількості балів.